

พญา ญัก: ดนตรีราชสำนักเวียดนามในเมืองเว้

Nhã Nhạc: Vietnamese Court Music in Hue

ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์

PRAMOTE DANPRADIT

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Music Mahasarakham University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอลักษณะของดนตรีราชสำนักเวียดนามในเมืองเว้ด้านความเป็นมา วงดนตรีเครื่องดนตรี และการสืบทอดโดยการศึกษาเอกสารและงานสนามช่วงปี ค.ศ. 2010-2012 ดนตรีราชสำนักเว้ก่อตั้งโดย *เหงียน ลอร์ด (Nguyin Lords)* ในศตวรรษที่ 13 แห่งราชวงศ์ลี พัฒนามาถึงจุดสูงสุดในราชวงศ์เหงียน ศตวรรษที่ 19 ได้รับการอุปถัมภ์โดยพระราชวงศ์ จนตั้งเป็นโรงเรียนและโรงละครแห่งชาติ *Duyệt Thị Đường* หรือ Hué Traditional and Royal Theater Art วงดนตรีราชสำนักหรือพญาญัก (*Nhã Nhạc*) แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ *ได๋ญัก (Dai Nhạc)* หรือวงเครื่องประโคม ใช้บรรเลงประกอบพระราชพิธี และวง *เตี้ยวญัก (Tiểu nhạc)* หรือเครื่องสายมโหรีบรรเลงเพื่อการฟัง การขับกล่อมและการแสดง ด้วยบทเพลงดั้งเดิมสำหรับพระมหากษัตริย์ ลักษณะทำนองประกอบด้วยโน้ตหลัก 5 เสียงบรรเลงบทเพลงเฉพาะตามขั้นตอนของพิธีกรรม ปีและกลองมีบทบาทในการควบคุมบทเพลงพิธีและการแสดง ส่วนวงเครื่องสายมโหรีบรรเลงเพื่อการฟัง ความบันเทิงและประกอบการแสดงเครื่องดนตรีวง *ได๋ญัก* ประกอบด้วย *จรง แก่นเป็ว* เป็นสำคัญ ส่วน *วงเตี้ยวญัก* ประกอบด้วย *ดำนหญี่ ดำนก่าว ดำนตาม ดำนเหวียด ดำนตีบ่า ช้าวจรุก* และเครื่องประกอบจังหวะฉาบ โหม่ง *เหมาะ* เป็นต้น นักดนตรีปัจจุบันสืบทอดจากนักดนตรีดั้งเดิมต่อมายังบุตรและพัฒนาสู่ในระบบโรงเรียนดนตรีและนอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้นักเรียนบางคนอาจเรียนเพิ่มเติมกับครูเฉพาะทางเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาทักษะและหาทางประกอบวิชาชีพ นักดนตรีใช้ชุดการแสดงแบบอนุรักษ์ ทั้งบรรเลงในงานจ้างแสดงต่าง ๆ และบันทึกเสียงดนตรีเพื่อการแสดงในต่างเมือง

คำสำคัญ : พญาญัก, ดนตรีราชสำนัก, ดนตรีเวียดนาม, ดนตรีเว้

ABSTRACT

This academic articles presents the characteristics of *Nhã Nhạc* Vietnamese royalcourt music of Hue. Aims to explain its history, band instruments and inheritance. By studying the documentation and field work during the year 2010-2012. Hue royal court music, founded by *Nguyễn Lords* of the 13th century of the *Le* dynasty and development reached the top in the *Nguyễn Dynasty*. In the 19th century, has been patronized by the royal family until the theater art school was *Duyệt Thị Đường* or *Huế Traditional and Royal Theater Art*. Hue royal court music or *Nhã Nhạc* divided into two types: *Dai Nhạc* band or great fanfare accompanied the ceremony: *Tiểu nhạc* or orchestra. Listening to music, and the serenaded. The original song, for the king and the royal family. The structure consists of a five note melody. The song was only played on the steps of the ritual. Clarinet and drums play a role in controlling the music, rituals and performances. The orchestra played for the audience entertainment and shows. Instrumental in *Dai Nhạc* band such as *trống* (drum) *mo* and *kèn bầu* (Obo). The *Tiểu nhạc* band focus stringed instruments such as the *đàn nhị* (fiddle treble) *đàn gáo* (fiddle low) *đàn tam* (the harp) *đàn nguyệt* (harp Viet 2strings) *đàn tỳ bà* (harp 4strings) and *sáo trúc* (flute) and percussion. Musicians today have inherited the legacy passed on to the son of a musician. To develop a music school and outside the school system. However, some students may learn more and more specialized teachers. To develop skills and find a way professionals. Using a series of performances conservation both instrumental in employment various shows. And recording music for the show in a different city.

Keywords : *Nhã Nhạc*, Court music, Vietnam music, Hue music

บทนำ

จากงานวิจัยทางวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ในเวียดนามมีการศึกษาต่อเนื่องเป็นแบบแผนยาวนานกว่า 40 ปี Dr.Truong Quoc Binh (2003อ้างถึงใน ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์. 2558: 57-59) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานศิลปะแห่งชาติเวียดนาม ได้อธิบายวัฒนธรรมเวียดนามเป็นผลจากงานดั้งเดิมในท้องถิ่นและได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ เวียดนามมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สามารถจัดกลุ่มได้ถึง 54 กลุ่มชาติพันธุ์ มีการนำเสนอประวัติ มรดกทางวัฒนธรรมทั่วประเทศในที่ต่าง ๆ ถึง 117 พิพิธภัณฑสถาน และ 3,000 เว็บไซต์ ส่วนท่าน *Thái Vũ-Bùi* และ *Quang Doài* (1991) ได้เสนองานวิจัยดนตรีกาเหว่าในมุมมองทางประวัติและมานุษยวิทยา *Đỗ Thu Hà* (2009) เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง ญะญาคนดนตรีราชสำนักแห่งราชวงศ์เหงียนเพื่อศึกษาคุณค่าทางศิลปะของงานเทศกาลดนตรีราชวงศ์เหงียนและเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าของทางวัฒนธรรมและพบเอกสารของ *Phong T. Nguyễn* (2008) ใน *The Garland Handbook of Southeast Asian Music* นักวิชาการชาวเวียดนามอเมริกัน และหนังสือของ *Vinh Phúc* (2010) นักวิชาการศูนย์วิจัยดนตรีเมืองเว้ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง *NHÀ NHẠC TRIỆU NGUYỄN* อธิบายดนตรีราชสำนักแง่มุมต่าง ๆ นับว่าเป็นเอกสารในการศึกษาที่สำคัญ (อ้างถึงใน ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์. 2558: 5-6) ดังนั้นการศึกษาดนตรีราชสำนักเว้ จึงเป็นการทบทวนเอกสารและการศึกษาจากนักดนตรีผู้เกี่ยวข้องในภาคสนาม โดยอธิบายเรื่องความเป็นมา ลักษณะเครื่องดนตรีวงดนตรี บทเพลง และการสืบทอดของ

ความเป็นมาของดนตรีราชสำนักเว้

เว้ (*Hue* : 化) หรือ เหว่หรือ เฮ่วเมื่อออกเสียงตามประชาชนภาคกลางเป็นเมืองเอกของจังหวัดถิ่ยน-เฮ่ว (*Thua Thien-Hue*) ตัวเมืองตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำหอมตอนกลางของประเทศเวียดนามห่างจากฝั่งทะเลราว 5 กิโลเมตรชื่อเมืองเว้ได้เริ่มในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 15 ในสมัยของกษัตริย์เลเถานท์โตง (*Le Thanh Tong*) บ้านเมืองเติบโตเป็นศูนย์กลางในสมัยกษัตริย์จวมเหวียน (*Chua Nguyen*) ราวปี ค.ศ 1687 ได้ทำการย้ายเมืองมาอยู่ที่ฝูซวน (*Phu Xuan*) คือที่ตั้งพระราชวังเว้ในปัจจุบันต่อมาก็ได้ตั้งเป็นเมืองเอกราชในราชวงศ์ไตเซิน (*Trieu Dai Tay Son* : ค.ศ. 1788 ถึง 1801) ตั้งแต่ปี ค.ศ.1802 ถึง ค.ศ.1945 เมืองเว้ได้เป็นเมืองหลวงของประเทศเวียดนามทั้งหมด ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เหงียน (*Trieu Nguyen*) มีองค์กษัตริย์ทรงครองราชสมบัติรวมทั้งหมด 13 พระองค์ ซึ่งร่วมสมัยกับอาณาจักรรัตนโกสินทร์แห่งสยามประเทศราวปี ค.ศ.1858 ตกเป็นฐานทัพเรือของฝรั่งเศส จน ค.ศ.1945 ท่านโฮจิมินห์รับมอบอำนาจจากจักรพรรดิบ่าวได้และรับตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกท่านร่วมกับทหาร

และชาวนาช่วยปลดปล่อยเวียดนามจากฝรั่งเศสต่อสู้จนเป็นสงครามแบ่งเวียดนามเป็นสองส่วน ผลที่สุดฝรั่งเศสพ่ายแพ้แก่กองกำลังเวียดนามที่ค่ายเดียนเบียนฟูในปี ค.ศ.1954 ทำให้เวียดนามแบ่งเป็นเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ ต่อมาสหรัฐอเมริกาถอนทัพทางใต้กลับจึงเวียดนามจึงรวมกันในปี ค.ศ.1976

ระหว่างสงครามกลุ่มหมูโบราณสถานและพระราชวังเมืองเว้ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากแม้หลังสงครามสงบลงแล้ว เหล่าโบราณสถานก็ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ เนื่องจากถูกกลุ่มผู้นำคอมมิวนิสต์และชาวเวียดนามบางส่วนมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของระบอบศักดินาในอดีตนอกจากการฟื้นฟูประเทศแล้ว ภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก การบันทึกและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้ดำเนินอย่างต่อเนื่อง หมูโบราณสถานเมืองเว้ได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลกในปี ค.ศ.1993 และด้วยความสนใจต่อเนื่องระหว่างปี ค.ศ.1993-2016 เวียดนามมีเมืองมรดกโลกที่ขึ้นทะเบียนแล้วถึง 8 แห่ง

ดนตรีราชสำนัก (*Nhã Nhạc /Court music*) คำว่า *Nhac* อ่านว่า *หญัด* แปลว่า ดนตรีหรือเพลง เป็นคำยืมจากภาษาจีนถูกใช้ในสมัยราชวงศ์โฮหมายถึงความเป็นเพลงที่งามสง่า เช่นเดียวกับเพลงพิธีกรรมในราชสำนักเป็นเพลงประกอบพิธีกรรม การแสดงละครและเฉลิมฉลอง เพื่อความพระสําราญขององค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ มีชื่อเรียกว่า *หญัดเฮวียน (Nhac huyến)* กล่าวกันว่าเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 แห่งราชวงศ์ลี (Le dynasty: ค.ศ.1010-1225) เป็นวงดนตรีโบราณที่ก่อตั้งโดย *เหงีเยน ลอร์ด (Nguyín Lords)* ดนตรีราชสำนักเหว (*Nha Nhạc Huế*) ถูกจัดการตั้งหน่วยดนตรีขึ้นเมื่อ ค.ศ.1427-1788 แม้จะเสื่อมถอยลงในช่วยปลายรัชกาล แต่ก็กลับได้รับการพัฒนามาถึงจุดสูงสุดภายใต้การปกครองของกษัตริย์เหงีเยน (*Trần dynasty: 1802-1945*) พระองค์ได้ประกาศให้ *Nha Nhạc* เป็นดนตรีราชสำนักอย่างเป็นทางการ ดังนั้นจึงกลายเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมสำหรับพระมหากษัตริย์พระองค์ต่อมา

ดนตรีราชสำนักเว้มีชื่อเรียกว่า *ญะหญาคหรือหญาญาคหรือหญ่าหญัก (Nhã Nhạc of Nguyễn dynasty)* (อ่านว่า *Nya-nyak*) แบ่งเป็น *วงหญัดหญัก (Đại nhạc : great musicensemble)* บรรเลงบทเพลงอย่างเป็นทางการเน้นปี่กลอง พร้อมกับวง *หญัดหญาค (Tiểu nhạc : small musicensemble)* บรรเลงบทเพลงร้องบรรเลงเน้นเครื่องสาย ต่อมาราวปี ค.ศ.1980 มาตามตุง (*Tu Cung*) พระมารดาของกษัตริย์ *ข่ายตั้ง (Khải Định)* เป็นผู้อุปถัมภ์และสืบ

ต่อไปยังพระราชินีของกษัตริย์**บัวได**ชื่อ นามเฟื่อง (*Nam Phuong*) ซึ่งเป็นพระราชินีองค์สุดท้ายที่ทรงอุปถัมภ์เหล่าศิลปินรวบรวมนักดนตรีราชสำนักไว้จนถึงปัจจุบันยังคงสืบทอดและทำการแสดงในพระราชวังเว้โดยปรับเป็นโรงเรียนสอนดนตรีและโรงละครในพระราชวัง เปิดทำการแสดงภายใต้การดูแลของรัฐบาล เนื่องจากเป็นพระราชวังที่มีสถาปัตยกรรมที่ซับซ้อนแม้ถูกซ่อมครั้งแรกในปี ค.ศ.1829 โดยกษัตริย์**ไช่ดิ่ง**และได้รับการซ่อมบำรุงมาอย่างต่อเนื่องและยังใช้ประกอบพระราชพิธีของราชวงศ์เหงียน ตอนปลายของศตวรรษที่ 20

ภาพที่ Queen Nam Phuong
ที่มา: <http://www.talkvietnam.com>
สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2558

ในปี ค.ศ.1945 โรงละครได้ปิดลงหลังกษัตริย์**บัวได** ได้มอบพระราชอำนาจให้ท่านโฮจิมินห์ ปกครองประเทศ ภาวะสงครามได้ทำลายพระราชวังส่วนต่าง ๆ ยับเยิน รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมจึงบูรณะ **เซวิต ถิ เตื่อง** (*Duyet Thi Duong*) เปิดเป็นโรงเรียนดนตรีและโรงเรียนศิลปะเว้ โดยใช้ห้องพระโรงเป็นที่เรียนและแสดง พร้อมปรับปรุงซ่อมบำรุงมาโดยตลอด จนปี ค.ศ.1898 ก็ถูกบูรณะเป็นทางการเพื่อเฉลิมฉลองวันประสูติของพระโอรสของกษัตริย์**ไช่ดิ่ง** และถูกทิ้งร้างไปจนปี ค.ศ.2002 ได้กลับมาปรับปรุงและเปิดเฉลิมฉลองในเทศกาลดนตรีและการแสดงเว้ ด้วยพระราชวังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี ค.ศ.1993 จนปี ค.ศ.2003 **หญ้าหนูกเว้** (*Nha Nhac Hue*) ก็รับการยกย่องเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ (The Oral and Intangible Heritage of Humanity) โดยองค์การยูเนสโก ดังนั้นโรงละครจึงได้กลับมาในฐานะที่กำเนิด อนุรักษ์และที่แสดงปรับชื่อเป็น *Duyet Thi Duong Theatre* (To Vu, 2004. ; Nguyen and Patricia, 1990) พร้อมกับแยกโรงเรียนดนตรีออกไปตั้งเป็นสถาบันดนตรีเว้ (Hue Academy of Music) เปิดสอนระดับปริญญาตรีใกล้สถานีรถไฟ เปิดสอนทั้งดนตรีตะวันตก ดนตรีพระราชวังและดนตรีพื้นบ้าน/ชนเผ่าเน้นปฏิบัติดนตรีตะวันตก ดนตรีพื้นบ้านและดนตรีราชสำนัก (Truong Ngoc Thang, Interview: 2012)

Đội tiêu nhạc của Nhạc cung đình Huế biểu diễn tại cung Diên Thọ của Hoàng Hậu Nam Phương với sự có mặt của hai nghệ nhân Lý Hữu Thi và Lý Hữu Cồ (1927)

(Đại nhạc)

(Tiểu nhạc)

ภาพวงดนตรีราชสำนักเว้ (Nha NhạcHuế)

ที่มา:Lê Văn Hảo. (1978)

กลุ่มอนุรักษ์ขนบดนตรีราชสำนักเว้และวัฒนธรรมจังหวัดเว้ ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ และการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพนักดนตรีทั้งด้านทักษะการบรรเลง การแสดงการสืบทอด และพัฒนารูปแบบดนตรีประกอบการแสดงในโอกาสใหม่ เช่น เปิดงานระดับอำเภอ จังหวัด ห้างร้าน แมื่อก่อนหน้านี้นี้จะดำเนินการเพียงการอนุรักษ์โดยเครื่องญาติหรือเชื้อสายจากราชวงศ์ สืบทอดและพัฒนาของหุ่นน้ำ (Thang Long Water Puppet) มีส่วนทำให้ดนตรีประกอบการแสดงยั่งยืนและกระจายไปยังภูมิภาคอื่น สืบเนื่องการปฏิบัติภารกิจวิทยของหน่วยทหาร เพื่อปลุกขวัญกำลังใจและถ่ายทอดนโยบายให้กับประชาชนหรือเพิ่มกองกำลังเวียดกง ตลอดจน เกิดการประพันธ์เพลงประกอบการแสดงใหม่ ๆ ที่พัฒนาเนื้อหาโดยตลอด

ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีจีนกับดนตรีเวียดนาม ถึงจะแตกต่างกันแต่ก็ปฏิเสธได้ยากว่า วัฒนธรรมราชสำนักเวียดนามเป็นการแพร่กระจายและผสมผสานวัฒนธรรมจากจีน โดยเฉพาะ คติจากศาสนาพุทธและขงจื้อ ด้วยระยะเวลากว่า 1,000 ปี ได้หลอมรวมความหลากหลายทาง วัฒนธรรมเข้าไว้ในศิลปะจนเปลี่ยนเป็นเสียงดนตรีและการแสดงในอัตลักษณ์ของเวียดนาม ที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ด้วยศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การพัฒนาวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพสูง (เทียบเท่าตะวันตก) ดังนั้นผลจากการศึกษาวิจัยหลังปี ค.ศ.1990 ได้จัดสัมมนา ทบทวนตรวจสอบความรู้ ดนตรีราชสำนักเว้ได้รับการฟื้นฟู สืบทอด รัฐบาล เวียดนามให้ความสนใจนำเข้ากระบวนการ และเสนอในการประชุมอย่างเป็นทางการต่อคณะ กรรมการมรดกโลก (WHC) ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เสนอให้ดนตรีราชสำนักเวียดนามขึ้น ทะเบียนอย่างเป็นทางการต่อองค์การยูเนสโก ด้านมรดกทางภูมิปัญญาหรือมรดกทางวัฒนธรรม ที่จับต้องไม่ได้ ในวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาชิ้นแรกของ ชาวเวียดนามที่ได้รับการบันทึกไว้

เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ปรากฏในวงดนตรีราชสำนักเว้มีด้วยกันมากมายหลายยุคต่อเนื่องกัน เอกสารของ *Phong T. Nguyễn* (2008) ได้อธิบายถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นของเครื่องดนตรีและที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ เช่น จากประเทศอินเดียและจากประเทศจีน ต่อมาพัฒนาจนเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง คัดเฉพาะเครื่องดนตรีในวงดนตรีราชสำนักเว้แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ตามกิริยาการบรรเลง ดังนี้

1. ประเภทเครื่องตี ได้แก่เครื่องตีหลายสายหรือ พิณรูปทรงต่าง ๆ เช่น *दानเคย* (*dàn địch*: พิณทรงสี่เหลี่ยมคางหมู 3-4 สาย) *दानตาม* (*dàn tam*: พิณทรงสี่เหลี่ยม 3 สาย) *दानเวียด* (*dàn nguyệt*: พิณทรงกลม 2 สาย) *दानตีบา* (*dàn tỳ bà*: พิณทรงน้ำเต้า 4 สาย)

2. ประเภทเครื่อง สี เป็นซอสองสายได้แก่ *दानหญิ* (*dàn nhị*: ซอเสียงสูง 2 สาย) *दानก่าว* (*dàn gáo*: ซอเสียงกลางหรือต่ำ 2 สาย)

3. ประเภทเครื่อง เป่า ได้แก่ *เตียว* (*tiêu*: ขลุ่ยไม้) *ซ่าวจรุก* (*sáo trúc*: ขลุ่ยไม้ไผ่ 6 รู) *ซ่าวดิช* (*sáo địch*: ขลุ่ยผิวไม้ไผ่ยาว) และ *แก่นเบ้ว* (*kèn bầu*: เป่ามีลำโพงจุ่มถอดใต้)

4. ประเภทเครื่องเคาะ หรือเครื่องตีแบ่งตามวัสดุที่ผลิตได้แก่

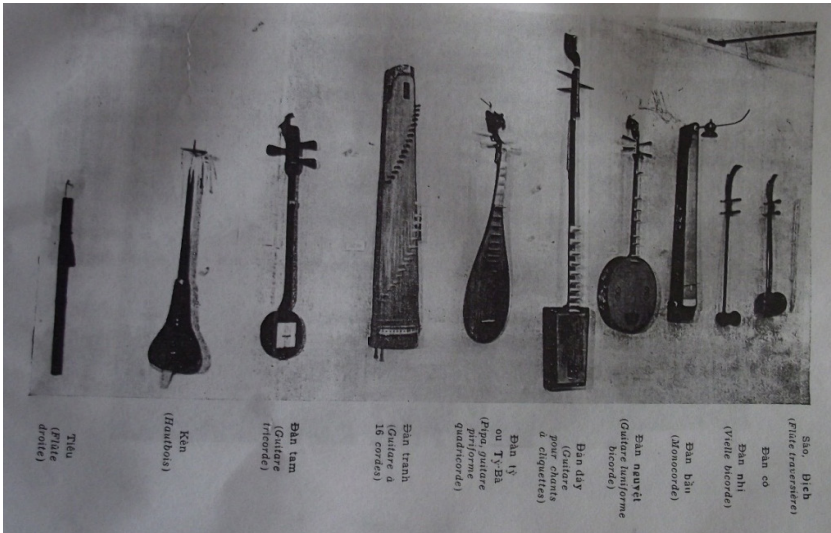
4.1 ทำด้วยโลหะ ได้แก่ *ระฆังใหญ่* (*đai hồng chung*) *ระฆังเล็ก* (*tiêu chung*) *จ้อมบ้าง* (โหม่ง)

4.2 ทำด้วยไม้ ได้แก่ *ไม้ห่มอ* (*mõ*: ไม้เคาะ) *ซิงเทียน* (*sinh tiền*: coin clapper: ก๊ับก๊ับมีเหรียญโลหะติดที่ปลายไม้) *ฟิช* (*กระบ: Phách*) นอกจากนี้ยังมี *ซอกลางเครื่องเคาะ* ทางใต้

4.3 ทำด้วยหนังหรือกลองลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ *จรง* (*trống*: กลองสองหน้าตีด้วยไม้) *จรงกาย* (*trống cái*: กลองใหญ่) *จรงไต่* (*trống dai*: กลองเพล) *จรงก้อน* (*ống con*: กลองเล็ก) *จรงโบบ* (*trống bồng*: กลองมีเอวหน้าเดียว) *จรงบัน* (*trống bần*: กลองหน้าเดียวตีด้วยไม้) *ไตโก* (*dai cổ*: กลองหน้าเดียว) *จรงเกิม* (*trống cơm*: กลองสองหน้า) และ *เครื่องประกอบ* *จังหวะ* (*nhạc cụ gõ* หรือ *nhạc cụ bộ gõ*) อาทิ โหม่ง ฉาบใหญ่

เครื่องดนตรีต่าง ๆ จะใช้บรรเลงในท้องถิ่นต่อมาถูกนำเข้าบรรเลงในพระราชวัง สืบต่อกันมาจนนอกนี่ยังมี *दानตรัน* (*dàn tranh*: พิณแนวนอนคล้ายโกโต) *แค้น* (*khèn*: แคนน้ำเต้า) *ซิมเวียดนาม* (*Đàn tam thập lục Việt Nam*) และ *दानเบ้ว* (*dàn bầu*) มีได้อยู่ในวงราชสำนักเว้ เครื่องดนตรีเหล่านี้ถูกนำมาบรรเลงในระยะหลัง โดยเฉพาะ *दानเบ้ว* เป็นเครื่องดนตรี

ทางใต้ของจีนกระจายรอบอ่าวตังเกี๋ยเนื่องจากราชสำนักเว่ยอยู่ทางตอนกลางจึงมิได้นำเข้ามา
รวมบรรเลงในวงดนตรีราชสำนักแต่ปัจจุบันด้าน बैก ลั บั ด้ รั บ ค ว ม น ิ ย ม จ น เป็น เครื่องดนตรี
เอกลักษณ์ของเวียดนามด้วยรูปลักษณ์ น้ำเสียง ลีลาการบรรเลง อีกทั้งสามารถบรรเลงกับเครื่อง
ดนตรีตะวันตกได้ นอกจากนี้กระมะโหระทึกก็ไม่ได้มีส่วนในดนตรีราชสำนัก รวมถึงพวงฮาดแบบ
ต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับดนตรีชนเผ่า

ภาพเครื่องดนตรีเวียดนาม
ที่มา: Lê Văn Hảo. (1978).

วงดนตรีราชสำนักเว่ย

วงดนตรีราชสำนักวงในเวียดนามมีทั้งในราชสำนัก ผสมตะวันตก ท้องถิ่นและชน
เผ่า Phong T. Nguyễn (2008) และ Vinh Phúc (2010) ได้อธิบายดนตรีราชสำนักหรือ *หุ้ยด์*
เฮวี่ยน (Nhac huyen) เป็นวงดนตรีโบราณที่ก่อตั้งโดย *เหงียน ลอร์ด* (Nguyễn Lords)
สืบทอดและให้การอุปถัมภ์โดยราชวงศ์เหงียน มีชื่อเรียกรวมความว่าดนตรีราชสำนัก
เว่ยหะญู๊วคเฮวี่หรือหุ้ยด์เฮวี่ (Nhã Nhạc of Nguyễn dynasty in Hue) แบ่งเป็น 2
ลักษณะคือ *วงไต่หุ้ยด์* เป็นวงดนตรีบรรเลงกับ *เว่ยหุ้ยด์* ที่เน้นเครื่องสาย ดังนี้

1. *ไต่หุ้ยด์* (Đại nhạc: great music ensemble) เป็นวงพระราชพิธีหรือวงพระโคม
เครื่องสูง เน้นเครื่องดนตรีปีและกลอง ประกอบด้วย *แก่น จรุง* (kèn trung: ปี่กลาง) หรือ *แก่นไต่*

(kèn đại: ปี่ใหญ่) ใช้ดำเนินการทำนองส่วนกลางและเครื่องเคาะเช่นจิ้งจ๋องได้ (trống đại: กลองใหญ่) จิ้งจ๋องเตี่ยว (trống tiểu: กลองเล็ก) จิ้งจ๋องบ๋อง (trống bồng: บัณฑิตาฆะว์หน้าเตี่ยว ใช้หัวเข้าหนีบ) หม้อ/เม้าะ (mõ sùng trâu: เขาควายใช้ไม้เคาะ) และโก่งเจียง (cồng chiêng: พวงฮาด/โหม่ง) ใช้บรรเลงกำกับการทำงานประกอบพิธีกรรม การไหว้ศพ-บรรพบุรุษ เป็นต้น มีลักษณะเสียงดัง แข็งแรงและความเข้มแข็งของพระมหากษัตริย์

วงโตหญ้า (Đại nhạc: great music ensemble)

ลักษณะการบรรเลงขึ้นต้นด้วยกลอง โหม่งตีสลับพร้อมเพรียง มีเสียงปีเป่าลากเสียงยาว ๆ อาจเปลี่ยนเสียงอย่างช้า ๆ เมื่อเข้าทำนองเร็วจะมีเสียงของกลองbồngและmõ ตีขัดเข้าแทรก ฟังวังเวงตื่นกลัว สง่าในที ดั้งนั้นปีจึงต้องเป่าระบายลมเช่นเดียวกับเครื่องเป่าของไทย

ตัวอย่างบทเพลงประกอบด้วยกลุ่มเพลงประเภทต่าง ๆ :

Giao Nhạc ใช้ในพิธียกย่องผู้เสียสละ เพื่อแผ่นดิน กล่าวถึงพระอาทิตย์ พระจันทร์

Mieu Nhạc ใช้ในพิธีบูชาที่วัดสำคัญ สำหรับบรรพบุรุษที่ได้รับรางวัลของตระกูล เหยียนสำหรับผู้ที่เป็นวีรบุรุษเป็นแพทย์แห่งชาติ

Ngu Tu Nhạc ใช้ในพิธีบูชาเทพ *Than Nong, Thanh Hoang*

Xa Tac ใช้ในพิธีบูชา

Dai Trieu Nhạc ใช้ในพิธีมงคลหรืองานเลี้ยงต้อนรับราชทูต หรือแขกเมือง

Yen Nhạc ที่ใช้ในการจัดงานเลี้ยงฉลองสำหรับอาคันตุกะของพระราชวงศ์

Thuong Trieu Nhac ใช้ในราชพิธีทั่วไป

Cung Nhac (หรือ *Cung Trung Nhac*) ใช้ภายในพระราชวัง

ในอดีตราชสำนักได้มีการแสดง เต้นรำและดำเนินกรในหลายโอกาส พบว่ามี 11 เพลงที่ยังคงสืบทอดประกอบการแสดงจนถึงทุกวันนี้เรียบเรียงตามแบบของ *BatDat* ซึ่งใช้ในการแสดง *Giao, Mieu, Xa Tac* ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ การเฉลิมฉลอง การต้อนรับและพิธีบูชา ดังนี้

บทเพลง *Luc cung, Tam tinh, Bat tien, Dau Chien thang Phat, Tu Linh, Tam quoc Tay Du* เป็นเพลงชุดใช้บรรเลงวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์

Thanh tho ใช้บรรเลงวันคล้ายวันประสูติของมารดาของพระมหากษัตริย์

Tien tho ใช้บรรเลงวันคล้ายวันประสูติของ *Hoang Thai Phi* หรือ นางสนมของจักรพรรดิในอดีต และ *Mu* (นางฟ้าหรือเทวดาผู้พิทักษ์)

Thien Xuan ใช้บรรเลงวันคล้ายวันประสูติของเจ้าชาย หรือผู้สืบราชบัลลังก์

Trinh tuong tap khanh ใช้ไปในพิธี *Ngũ Tuan* พิธี *Dai Khanh* สำหรับขุนนางคหบดี

Nu Tuong xuat Quan บรรเลงในวันแห่งชัยชนะของราชวงศ์เหงียน

Vu Phien เป็นบทเพลงที่อุทิศให้กับสมเด็จพระราชาของผู้หญิงในการรอคอยเจ้าหญิงในงานแต่งงาน

Luc triet hoa ma dang บรรเลงในวันสถาปนาราชวงศ์เหงียน สำหรับข้าราชการบริพาร

ปัจจุบันผู้เขียนพบว่าบทบาทของ การบรรเลงยังคงมีอยู่ แต่เพิ่มการนำไปใช้กับคหบดีหรือ กลุ่มนักดนตรีหรือกลุ่มศิลปิน อาทิ การบวงสรวงครุฑาเหว้ประจำปี ของกลุ่มนักร้องเพลงกาเหว่า ก็ใช้ได้หมึกบรรเลงประโคมตลอดงานนอกจากนี้ยังพบว่า ดนตรีที่บันทึกเสียงไว้ยังคงใช้เปิดหรือถูกตัดต่อประกอบการแสดงต่าง ๆ รวมถึงเดินแบบ เปิดห้างร้าน ต่างนิยมใช้ดนตรีราชสำนักประกอบกับเพลงบรรเลงจากเครื่องสาย และเพลงร้องกาเหว่า

2. เตี้ยวหมึก (Tiểu nhạc : small music ensemble) หรือวงเครื่องสายมโหรี ลักษณะเน้นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย เครื่องเป่า เครื่องเคาะขนาดเล็ก ประกอบด้วย *จ๋อมบ่าง (โหม่ง) จร๊กหลัก (กลอง) สาว (ขลุ่ย 6 รู) ด้านเหวียน ด้านทีบา ด้านยี่ ด้านตาม และจรงบัน* พร้อมเครื่องเคาะอื่น ๆ ใช้บรรเลงเพื่อการฟัง ความบันเทิง ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองใช้ในขบวนแห่

วงเต็ยวหญุก (Tiểu nhạc : small music ensemble)

วงดนตรีมโหรีราชสำนักหรือเหงียนออเคสตรา เน้นเครื่องสายดำเนินทำนองแบบ สอดประสาน มีการปรับเปลี่ยนจำนวนของเครื่องดนตรี นักดนตรี ตามประเภทของพิธีหลวง และความบันเทิงมีบทเพลงบรรเลงหลายบทเพลง เช่น *Nhanhac, Huyen nhac, Ti Truc Te nhac, Tieu nhac, Dainhac, Coxuy Dai nhac, Nhac Thieu, Bat am, Ty chung, Ty khanh* เป็นต้นโดยบทเพลงมีทำนองเครื่องที่นำฟัง ประกอบในโอกาสหรือลักษณะของงาน เป็นที่นิยม และมีเผยแพร่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการนำเครื่องดนตรีอื่นเช่น ด่านดริน ด่านเป่า เข้าร่วมบรรเลงในดนตรีราชสำนักดั้งเดิมด้วย

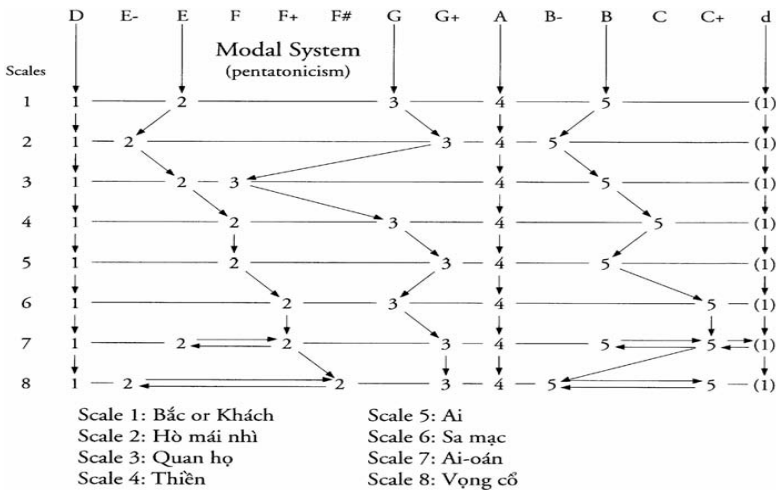
สถานที่บรรเลงดนตรีราชสำนักเว้ เดิมวงดนตรีราชสำนักจะบรรเลงในเขตพระราชสำนัก รวมถึงสถานที่ที่พระมหากษัตริย์เสด็จไปประกอบพิธีพระราชพิธี วงดนตรีก็จะตามเสด็จด้วย เช่นเดียวกัน เป็นขบวนนำและประกอบพระราชพิธี เช่น เสด็จไปวัด ไปบวงสรวง ไหว้ศาล เป็นต้น สำหรับขุนนางผู้ใหญ่นิยมนำวงดนตรีราชสำนัก โดยเฉพาะวง *เต็ยวหญุก* มาบรรเลงมาขับ ร้อง บรรเลงเพื่อการฟังในห้องโถง นักดนตรีจะใส่ชุดแสดงที่เรียกว่า *อ้าว ส่าย (Áo dài: long dress)* ใส่หมวกผ้าโพกเรียกว่า *คัน ด่อง (Khăn đóng: turban)* เดิมแสดงบนพื้นดินต่อมา มีการยกพื้นและบนเวทีในที่สุดพร้อมแสงเสียงตามสมัยนิยมปัจจุบันเปิดทำการแสดงใน พระราชวังชื่อว่า *เซวียด ถิ เตื่อง (Duyệt Thị Đường Theatre: Huế Monuments Conservation Centre: HMCC)* ก่อตั้งเมื่อ 10 มิถุนายน 1982 สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ท่องเที่ยวและกีฬา ตั้งอยู่เลขที่ 23 Tong Duy Tan, Hue city, Vietnam. Fax: +(84.54) 3526083. Website: www.huedisan.com.vn&www.hueworldheritage.org.vn.

ภาพโรงละคร *Duyệt Thị Đường Theatre*

ระบบเสียง

ระบบเสียงของดนตรีในเวียดนามมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ระดับเสียงในดนตรีชนเผ่ายังคงใช้ระดับเสียงของตนเองซึ่งไม่เท่ากัน (ส่วนใหญ่ดนตรีชนเผ่าจะเป็นเครื่องกระทบ) แต่ก็มีมีการปรับใช้ระดับเสียงตามตะวันตกซึ่งดนตรีราชสำนักเว้ก็ปรับเข้าเช่นกัน ส่วนใหญ่ใช้ระบบ 5 - 6 เสียงหลักในเสียงซ็บร็อง บรรเลงและมีเสียงรองอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่ตรงกันเสียทีเดียว แต่ใช้ระบบเสียงคู่ 4 คือ D และ A ที่ตรงกัน มีระบบเสียงสำคัญอยู่ 2 ระบบที่ใช้กันคือ ระบบ *เดี่ยวบั๊ก* (*dieu bac*) C-D-F-G-A-C (Bac modal system music) นิยมสำหรับดนตรีทางเหนือ กับ ระบบ *เดี่ยวนาม* (*dieu nam*) C-E^b-F-G-B^b-C (Nam modal system music) สำหรับทำนองทางใต้ สำหรับดนตรีราชสำนักเว้ก็เช่นกัน ใช้บันไดเสียง 5 เสียงเช่นอยู่ในบันไดเสียงที่ 1, 2, 4 และ 5 ของบันไดเสียงทั้ง 8 ระบบที่ Phong T. Nguyễn (2008: 255) ได้นำเสนอไว้คือ

บันไดเสียงของดนตรีเวียดนาม

ที่มา : Phong T. Nguyễn (2008: 255)

การสืบทอด

การสืบทอดการเรียนและการสืบทอดดนตรีเวียดนามยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับชาวตะวันตกโดยทั่วไป กล่าวคือ ใช้การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะเป็นหลัก ใช้การสอนแบบตัวต่อตัวกับนักเรียนที่สนใจ แต่หลักการปกครองโดยฝรั่งเศส (Truong Ngoc Thang, 2012) นักเรียนได้เรียนวิชาดนตรีตะวันตกในโรงเรียน ทำให้เกิดการเรียนเรื่องการอ่านเขียนโน้ตอย่างตะวันตกร่วมกับโน้ตท้องถิ่นเวียดนาม การสอนจึงเป็นลักษณะการถ่ายทอดตัวต่อตัว เช่นเดียวกับการสอนดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านที่เน้นตามทักษะฝึกจนถนัด ความสนใจของผู้เรียน บทเพลงหรือทำนองดั้งเดิมถูกบันทึกด้วยโน้ตตะวันตกเพื่อการวิจัยรวบรวมเมื่อครั้งเสนอมรดกโลกตั้งแต่ก่อน ค.ศ.2003 แต่มิได้มีรายละเอียดเท่าการบรรเลงจริง ๆ เพราะการบรรเลงต้นประกอบด้วยตั้งนั้นการเรียนแบบตัวต่อตัวจึงเป็นหลักใช้โน้ตเป็นเพียงเครื่องช่วยนำในการเรียนและกันลืม เมื่อเรียนขั้นสูงจะต้องจดรายละเอียดเพิ่มลงซึ่งต้องเรียนกับผู้เชี่ยวชาญ สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญและได้รับความนิยม (Phong T. Nguyen, 1990 ; Tran van khe, 2004 ; Truong Ngoc Thang, Interview: 2012)พบการสืบทอดอย่างต่อเนื่องของหญ้าใหญ่ โดยการสนับสนุนจากเชื้อสายของราชวงศ์และประชาชนเว้ ดังกรณีของนายเจรีนถ่าว (Trần Thảo :1956-ปัจจุบัน, สัมภาษณ์) ท่านเป็นบุตรชายของเจรีนกี๊ก (Trần Kich : 1905-2009) หนึ่งในนักดนตรีราชสำนักเว้ที่สืบทอดหญ้าใหญ่ โดยสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายชนิดด้วยการอุปถัมภ์จากราชวงศ์เว้ที่เปลี่ยนเป็นคหบดีในเมืองเว้ จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจและรวมศิลปินไว้สืบทอดกันมา ท่านได้สอนนักดนตรีรุ่นใหม่ ให้เล่นและแสดงหญ้าใหญ่จนตั้งเป็นวงดนตรีในปี ค.ศ.1962 สืบต่อความรู้มายังบุตรชาย ซึ่งปัจจุบันเป็นอาจารย์ในวิทยาลัยดนตรีเว้

ภาพ Ông Trần Kich (1905-2009) Ông Trần Thảo (1956-ปัจจุบัน)

องค์การยูเนสโก ได้ขึ้นทะเบียนมรดกทางภูมิปัญญาให้แก่ดนตรีราชสำนักเวียดนามด้วยเป็นดนตรีที่แสดงถึงความงามสง่า มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้ ราชสำนักเว้แห่งเวียดนามจะล่มสลายไปนานแล้ว จากการบรรเลงในพระราชวังสุนอกว้างไม่ว่าจะเป็นการเปิดกิจกรรมของห้างร้าน เปิดงานสำคัญของจังหวัด ต่างก็เลือกใช้ดนตรีราชสำนักมาบรรเลงในพิธีเปิด ต่อเนื่องกว่า 15 ศตวรรษนอกจากนี้หลายครั้งที่ *หญู่หญู่กัก* ได้รับเชิญไปแสดงยังต่างประเทศ รวมถึงประเทศไทย การให้ความสำคัญและความหมายที่แฝงอยู่ยังเป็นการ สืบทอดปรัชญามุมมอง หรือจิตวิญญาณของชาวเวียดนาม ต่อโลกและจักรวาล การสืบต่อเป็นแบบตัวต่อตัว จากครูที่เชี่ยวชาญสู่ผู้เรียนที่ตั้งใจ ทำให้ภูมิปัญญายังคงสืบทอดได้อย่างครบถ้วน ด้วยมีการบันทึกทำนองอย่างเป็นระบบ การนำไปใช้จึงยังคงอนุรักษ์ทำนองและวิธีการแบบดั้งเดิมไว้อย่างน้อยก็นิยมใช้ในส่วนแรกของการแสดง โดยเฉพาะลีลาการตีกลองที่เน้นการสร้างสรรค์ทำนองที่ยิ่งใหญ่สมเกียรติใช้เพียง 5 ระดับเสียงที่ใช้เล่าเรื่องราว เนื้อหา เปิดโอกาสให้นักดนตรีใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างผลงานให้เข้มข้นสมกับความยิ่งใหญ่ของราชสำนักในอดีตและพิธีกรรมที่เชื่อมกับสวรรค์อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์. (2558). **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อวัฒนธรรมดนตรีในเมืองมรดกโลกเอเซียตะวันออกเฉียงใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Hai, Tran Quang. (2004). **An Introduction to Vietnamese Music**. [Online]. Available from: http://www.honque.com/HQ020/bKhao_tqHai.htm [accessed 13 July 2010].

Phung Phu. (2009). “Hue monuments conservation center, The organization Responsible For Management and Preservation of Hue Heritage.” **Development al Strategies and Key Policy Agendas in Asia**. Annual Meeting of the Korean Association for Public Administration (KAPA) and the Asian Public Administration Forum (APAF), 22-24.10.2009, Incheon: Korea

Phong T. Nguyễn. (2008). *Minority Musics of Vietnam*. In Terry Miller and Sean Williams, (Eds.). **The Garland Handbook of Southeast Asian Music**. Oxon UK: Routledge.

- Phong Thuyet Nguyen and Patricia Shehan Campbell. (1990). **Traditional Music of Vietnam**. Danbury, CT: World Music Press.
- Thanh, To Ngoc. (ed). (2004). International workshop on Nhạc of Nguyen dynasty. (Hue Court Music). Thua thien Hue Culture.: Information Department.
- To Vu. (2004). “Court music-Nha Nhạc of Vietnam.” **International workshop on Nhạc of Nguyen dynasty (Hue Court Music)**. (p.48_51). Thua thien Hue Culture: Information Department.
- Tran Van Khe. (2004). “The Value of Hue court music”. **International workshop on Nhạc of Nguyen dynasty**. (Hue Court Music). (p.37_47). Thua thien Hue Culture.: Information Department.
- VNP. (2009). **Photos of Vietnam in the early 20th century**. [Online]. Available from: <http://www.talkvietnam.com/files/2009/04/queennamphuong-1046479-0409fi13a.jpg> [accessed 13 July 2015].
- Đỗ Thu Hà. (2009). **ĐẠI NHẠC: TRONG NHẠC LỄ CUNG ĐÌNH THỜI NGUYỄN. HUẾ: TRONG NHẠC LỄ CUNG ĐÌNH THỜI NGUYỄN.**
- Lê Văn Hảo. (1978). **Góp phần tìm hiểu ca nhạc Huế**. Huế: Văn nghệ Bình-Trị-Thiên số.
- Vĩnh Phúc. (2010). **Học Viện Âm Nhạc Huế Viện Nghiên Cứu Âm Nhạc**. Huế: Hue Research Institute.
- _____. (2010). **NHẢ NHẠC TRIỀU NGUYỄN**. Huế: NHA XUAT ban thuan Hqa.
- Phạm Phú Thiện. (2012, April 6). Interview. Musical Instrument Stores and đàn nguyệt Artist. The Huế City. Vietnam.
- Đình Sáng Nguyễn. (2012, April 6). Interview. Former Director of Culture and Arts. The Huế City. Vietnam.
- Trương Tấn Hải. (2011, March 25, and 2012 April 3). Interview. Director of Huế Monuments Conservation Center and Director of Huế Traditional and Royal Theater Art. The Huế City. Vietnam.

Trinh Hồng Lanh. (2012, April 4-6). Interview. Tourism leaders. The Huế City. Vietnam.

Trần Thảo. (2012, April 6). Interview, đàn nhị, đàn nguyệt Artists and the successor. The Huế City. Vietnam.

Trần Viết Lục. (2011, March 25). Interview. Music Lecturer. The Huế City. Vietnam.